

A young boy with a sad expression is leaning against a person wearing a denim shirt. They are in a locker room with green lockers. The boy is looking down and to the side. The person in the denim shirt has their hand on the boy's shoulder.

Årsrapport om bidragsfusk 2023

Innehållsförteckning

1	Kort om FPA	3
2	Bidragfusks och hur det upptäcks	4
3	Statistik över bidragfusk 2019–2023	5
3.1	Misstänkt bidragfusk som FPA registrerat: antal och belopp	5
3.2	FPA:s begäranden om polisutredning	7
3.2.1	Begäranden om polisutredning per förmån	7
3.3	Slutbehandlade fall av bidragfusk	8
4	Förebyggande och identifiering av bidragfusk hos FPA	9

1 Kort om FPA

Folkpensionsanstalten (FPA) sörjer för den sociala tryggheten i livets olika skeden för alla som bor i Finland och för många finländare som bor utomlands. År 2023 betalade FPA ut förmåner till personer för totalt cirka 15,8 miljarder euro.

FPA:s verksamhet övervakas av riksdagen. FPA tryggar befolkningens försörjning, främjar hälsan och bidrar till att ge alla en möjlighet att klara sig självständigt. FPA:s grundläggande värderingar är: respekt för individen, kompetens, samverkan och nytänkande.

Tabell 1.

Förmåner som FPA betalat ut till personer 2023, mn euro

Förmåner som FPA har betalat ut	2023, mn euro
Pensionsförmåner	2 579,0
Bostadsbidrag för pensionstagare	679,2
Rehabilitering	780,9
Förmåner för barnfamiljer	2 816,0
Studieförmåner	668,8
Grundläggande utkomststöd	718,5
Sjukförsäkringsförmåner	3 221,3
Arbetslöshetsförmåner	1 932,1
Förmåner för personer med funktionsnedsättning	622,0
Allmänt bostadsbidrag	1 684,2
Övriga förmåner	72,8
Samtliga förmånsutgifter	15 774,8

2 Bidragsfusk och hur det upptäcks

Med bidragsfusk avses att kunden medvetet försöker få en förmån utan grund eller till ett större belopp än hen har rätt till. Det är fråga om bidragsfusk till exempel om kunden ger FPA felaktiga uppgifter eller förfalskar en handling. Oftast förfalskas fakturor, kontoutdrag, hyreskontrakt och löneintyg, men också andra förfalskade handlingar förekommer. Kunden kan till exempel dölja en del av uppgifterna på ett kontoutdrag eller ändra uppgifter i en faktura för att gagna sig själv. En handling kan vara helt eller delvis förfalskad.

Att undanhålla information betraktas också som bidragsfusk. Den som ansöker om en förmån är skyldig att ta reda på vilka omständigheter som påverkar hens rätt till förmånen och att meddela uppgifterna till FPA.

Det är fråga om bidragsfusk när gärningen uppfyller ett brottsrequisit. Brottsrubriceringen är oftast bedrägeri eller förfalskning.

En misstanke om bidragsfusk kan väckas när förmånsansökan handläggs och de uppgifter som kunden tidigare lämnat står i strid med de uppgifter som behandlas vid handläggningen. En misstanke om bidragsfusk kan också uppstå i samband med justering av en förmån när FPA reder ut orsakerna till en felaktig utbetalning och det visar sig att orsaken är kundens eget handlande. FPA kan börja misstänka bidragsfusk även utifrån angivelser, uppgifter från inkomstregistret eller uppgifter och meddelanden från andra myndigheter. Kunden hörs med anledning av misstanken om bidragsfusk och ges tillfälle att framföra sin åsikt och klagörande omständigheter.

3 Statistik över bidragsfusk 2019–2023

I den här rapporten presenteras statistik för åren 2019–2023. Den innehåller statistik över misstankar om bidragsfusk som FPA har behandlat och där kunden har hörts med anledning av misstanken.

Även om rättsprocesserna vanligtvis varar mer än ett kalenderår ingår inte samma fall i statistiken för de olika åren. Fallet statistikförs på det år när FPA har behandlat det. Årligen publiceras statistikrapporter om de misstankar om bidragsfusk som FPA registrerat och om de slutbehandlade fallen.

Tabell 2.

Antalet fall av bidragsfusk som FPA registrerat, kostnaderna och andelen av utbetalda förmåner 2019–2023.

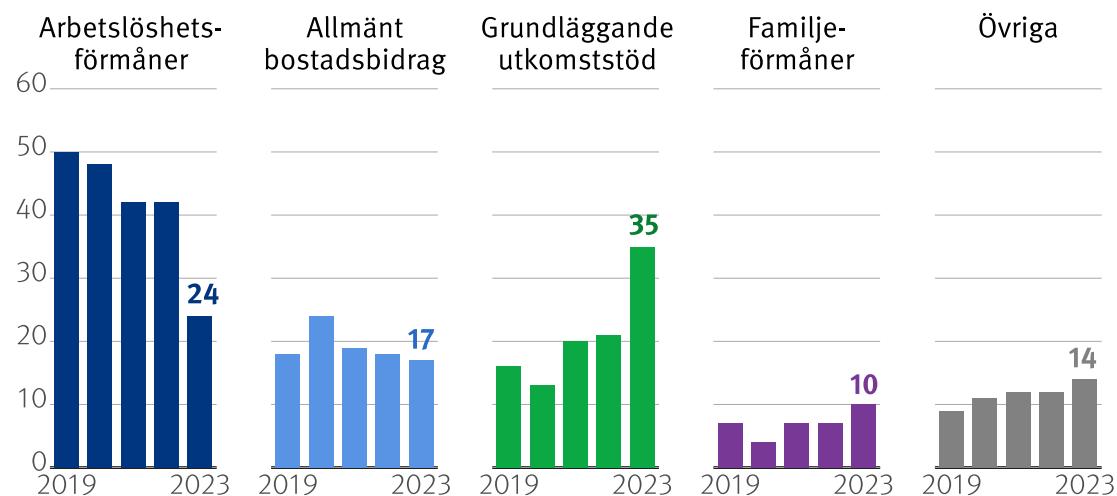
År	Misstänkt bidragsfusk, antal	Misstänkt bidragsfusk i genomsnitt i euro, €	Misstänkt bidragsfusk i euro totalt, €	Utbetalda förmåner, €	Andelen misstänkt bidragsfusk av utbetalda förmåner, promille
2023	1277	5565	7 106 242	15 823 322 906	0,45
2022	1462	5838	8 535 781	15 655 394 321	0,55
2021	1894	5603	10 612 989	15 545 342 902	0,68
2020	2467	4939	12 183 696	15 334 580 599	0,79
2019	2402	4989	11 983 181	14 320 131 653	0,84

3.1 Misstänkt bidragsfusk som FPA registrerat: antal och belopp

Misstänkt bidragsfusk som FPA registrerar utgörs av fall där kunden har hörts med anledning av misstanken och FPA har gjort ett avgörande i ärendet.

År 2023 förekom flest misstänkta fall av bidragsfusk inom det grundläggande utkomststödet. Näst flest misstänkta fall förekom inom arbetslöshetsförmånerna och det allmänna bostadsbidraget. Under tidigare år har andelen fall av misstänkt bidragsfusk varit störst inom arbetslöshetsförmånerna, men 2023 gick andelen fall inom det grundläggande utkomststödet om andelen fall inom arbetslöshetsförmånerna. Användningen av inkomstregistret har minskat antalet fall av misstanke om bidragsfusk inom arbetslöshetsförmånerna och bostadsbidraget, men i fråga om det grundläggande utkomststödet väcks misstankar om bidragsfusk också av flera andra orsaker än de inkomster som kunden har uppgett.

Diagram 1.
De olika förmånernas andelar av fallen av misstänkt bidragsfusk som FPA registrerat, %

I samband med förmånshandläggningen har det observerats fler fall av eventuellt bidragsfusk än vad statistiken ”Misstänkt bidragsfusk som FPA registrerat” visar. En del av de fall som observerades i förmånshandläggningen har visat sig vara obefogade redan i det inledande skedet av utredningen och därför har kunden inte hörts med anledning av misstankarna. Det inkomstregistersystem som infördes 2019 har minskat observationerna av eventuellt bidragsfusk, eftersom FPA får tillgång till uppgifter om kundernas inkomster i realtid.

Tabell 3.
Observationer i förmånsarbetet som gett orsak att misstänka bidragsfusk 2019–2023.

År	Observationer i förmånsarbetet som gett orsak att misstänka bidragsfusk, st.
2023	2174
2022	1930
2021	2708
2020	4747
2019	6498

3.2 FPA:s begäranden om polisutredning

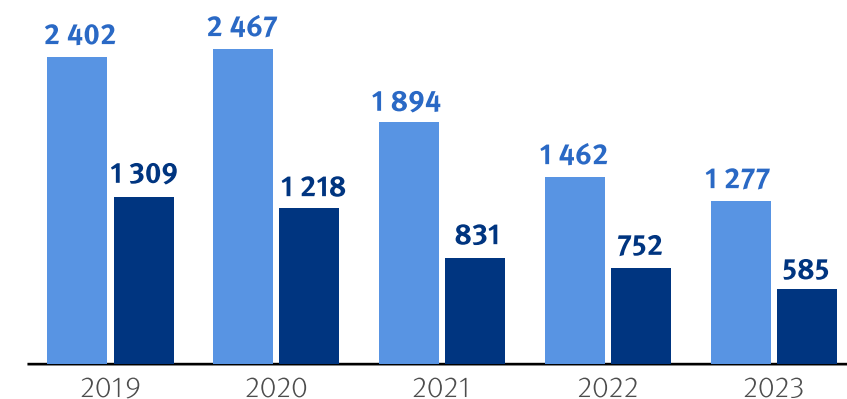
När bidragsfusk misstänks gör FPA en bedömning av om kunden handlat uppsåtligt och vilka åtgärder som ska vidtas i det misstänkta fallet. Om det är befogat att misstänka brott, upprättar FPA en begäran om utredning till polisen utifrån den information som har erhållits. FPA anmäler alla förfalskningsfall till polisen. Detta gäller även fall där förfalskningen upptäcks redan innan förmånen har betalats ut eftersom förfalskning är en uppsåtlig handling även utan att skada vållas.

Ingen utredning begärs om bevisen för bidragsfusk inte är tillräckliga eller om brottet är preskriberat. FPA prövar alltid varje fall separat innan man beslutar om huruvida en polisutredning av det misstänkta bidragsfusket ska begäras eller inte.

FPA begär årligen polisutredning i cirka 50 procent av alla misstänkta fall av bidragsfusk (ca 46 % år 2023).

Diagram 2.
Misstänkta fall av bidragsfusk och begäranden om polisutredning 2019–2023, antal

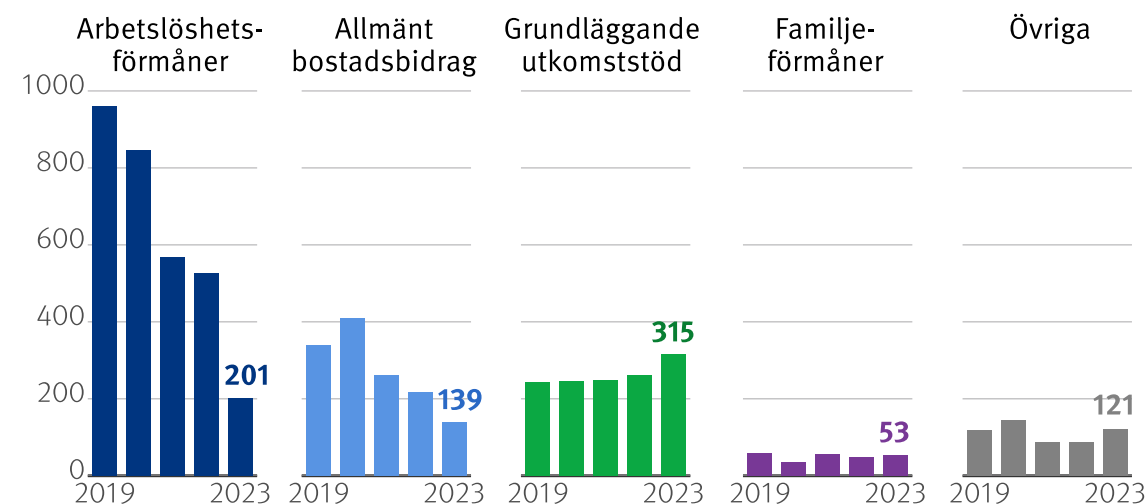
■ Misstänkta fall totalt, st. ■ Begäranden om polisutredning, st.

3.2.1 Begäranden om polisutredning per förmån

I diagrammet nedan visas antalet begäranden om polisutredning som FPA gjorde under 2019–2023 per förmån.

Diagram 3.
Begäranden om polisutredning per förmån 2019–2023, antal

Sammanlagt är begärandena om polisutredning per förmån i diagram 3 fler än de årliga begärandena om polisutredning i diagram 2. Det beror på att en viss begäran kan innehålla misstankar om bidragsfusk som gäller flera förmåner till samma kund.

De flesta begärandena om polisutredning gäller samma förmåner för vilka också de flesta misstankarna om bidragsfusk har registrerats. Sådana förmåner är grundläggande utkomststöd, arbetslöshetsförmåner och allmänt bostadsbidrag.

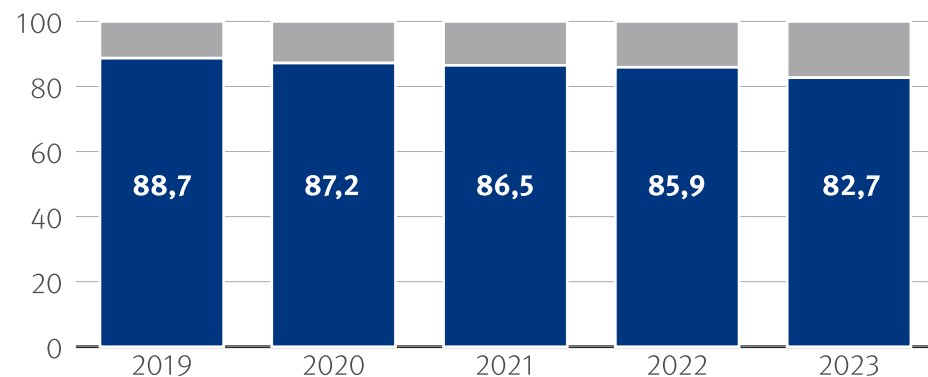
Ansökan om arbetslöshetsförmåner och grundläggande utkomststöd är i högre grad än ansökan om övriga förmåner förknippad med aktiva åtgärder från kundens sida, som till exempel regelbundet återkommande ansökningar. Ofta får kunder med arbetslöshetsförmåner och grundläggande utkomststöd även allmänt bostadsbidrag. Det här förklarar för sin del även den högre nivån i det allmänna bostadsbidraget. Dessutom påverkar förmånernas art det totala antalet fall av misstänkt bidragsfusk och prövningen av uppsåt från fall till fall.

3.3 Slutbehandlade fall av bidragsfusk

Av antalet begäranden om polisutredning noteras hur många som har lett till rättslig påföljd. Efter att FPA har begärt polisutredning beslutar åklagaren och domstolen huruvida det är fråga om ett brott och i så fall vilket brott.

Diagrammet nedan visar andelen begäranden om polisutredning 2019–2023 som lett till rättslig påföljd.

Diagram 4.
Andelen begäranden om polisutredning som lett till rättslig påföljd 2019–2023

Andelen begäranden om polisutredning som lett till rättslig påföljd har minskat lite under granskningsperioden. FPA följer hur rättspraxis utvecklas. Någon allmän förändring i rättsmyndigheternas avgöranden har dock inte kunnat observeras.

4 Förebyggande och identifiering av bidragsfusk hos FPA

I sin verksamhet satsar FPA på att förutse, förebygga och identifiera bidragsfusk. Möjligheterna att upptäcka fusk förbättras bland annat genom att man ser till att den dagliga handläggningen av förmåner fungerar smidigt. De anställda får anvisningar och utbildning till hjälp för att upptäcka och utreda bidragsfusk. Rutinerna utvecklas fortlöpande och bidragsfuskärendena sköts av ett flertal särskilt utsedda experter.

FPA får anmälningar av privatpersoner och myndigheter om kunder som eventuellt får FPA-förmåner utan grund. Alla anmälningar tas emot och undersöks. Om en anmälan kan inverka på de förmåner som FPA betalar ut hörs kunden för att ärendet ska kunna utredas. Om det visar sig att en förmån har betalats ut på felaktiga grunder justeras förmånerna utifrån de korrekta uppgifterna. Den som gjort angivelsen får ingen information om den person som är föremål för angivelsen, det vill säga till exempel om huruvida hen får förmåner eller angivelsen har lett till åtgärder.

Utöver att identifiera bidragsfusk är målet att förebygga sådant redan innan det sker. Det centrala vid förebyggande av bidragsfusk är att förhindra ogrundad utbetalning av förmåner och därmed också att felaktiga utbetalningar uppkommer. Om en förmån inte betalas ut utan grund och ingen felaktig utbetalning uppkommer, är det i princip inte heller fråga om misstanke om bidragsfusk. Ett undantag från detta är förfalskningar, som betraktas som misstankar om bidragsfusk, även om de inte har lett till någon felaktig utbetalning av förmån.

Ett sätt att förebygga och minska felaktiga utbetalningar och misstankar om bidragsfusk är effektivt utnyttjande av inkomstregistret. När kundernas inkomstuppgifter kan hämtas

i realtid ur inkomstregistret finns det aktuella inkomstuppgifter att tillgå då förmåner beviljas. Tack vare uppgifterna i inkomstregistret får FPA dessutom uppgifter om ändringar i inkomsterna i realtid och därmed är det möjligt att justera förmånerna i realtid och uppkomsten av felaktiga utbetalningar kan förhindras. Tack vare inkomstregistret behöver kunden inte lämna in verifikat över sina inkomster till FPA. Inkomstregistret eliminerar dock inte kundens skyldighet att anmäla korrekta uppgifter och ändringar i omständigheterna. De anmälningsskyldigheter för kunden som anges i förmånslagarna är fortfarande bindande för kunden.

FPA bedriver ett kontinuerligt utvecklingsarbete för att förebygga bidragsfusk och utnyttjar i det arbetet bland annat informationssystem och nya metoder inom artificiell intelligens och maskinlärande. År 2023 infördes vid FPA teknik för maskinell observation för att förbättra upptäckten av uppgifter om kundernas inkomster och tillgångar i kontoutdrag som kunderna lämnar in. Dessutom arbetar man vid FPA med att ta fram maskinell identifiering av förfalskade handlingar.

FPA har ett brett samarbete och informationsutbyte med olika myndigheter för att bekämpa grå ekonomi och bidragsfusk. FPA är bland annat medlem i redaktionen för Skatteförvaltningens lägesbild över grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. Dessutom följer FPA den internationella utvecklingen av missbruk och samarbetar internationellt bland annat via det nordiska samarbetsnätverket och ESIP-forumet (European Social Insurance Platform). FPA följer aktivt också utvecklingen på EU-nivå exempelvis i fråga om AI-förordningen.